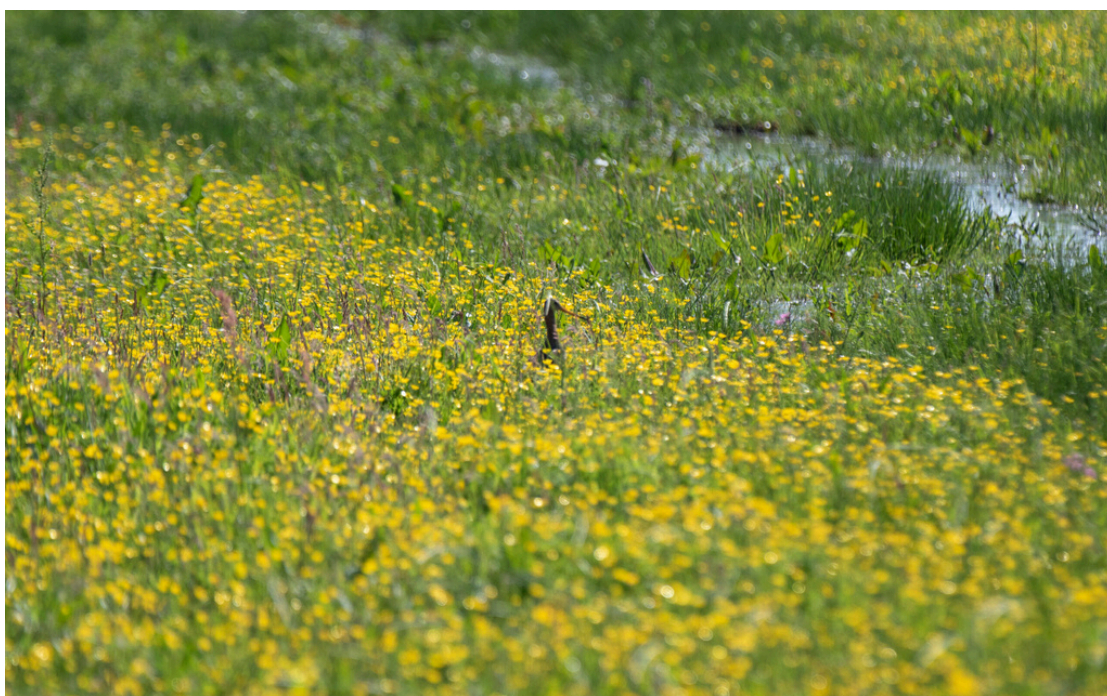

Bedrijfseconomische effecten van meer en intensiever ANLb-beheer op melkveebedrijven

scenarioanalyse van 30% en 50% ANLb op bedrijfsniveau

Berekeningen: 3D Agro Advies in samenwerking met Door René Advies
Analyse en rapportage: BoerenNatuur
September 2026

Bedrijfseconomische gevolgen van meer en intensiever ANLb-beheer op melkveebedrijven Scenarioanalyse van 30% en 50% ANLb op bedrijfsniveau

Een groter aandeel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) op bedrijfsniveau, in combinatie met intensiever ('zwaarder') beheer, wordt gezien als essentieel om leefgebieden van voldoende omvang en kwaliteit voor boerenlandsoorten te kunnen realiseren. Per januari 2026 gelden nieuwe tarieven voor het ANLb. Voor deze bedrijfseconomische doorrekening zijn de door BoerenNatuur geadviseerde tarieven voor deelnemers gehanteerd (zie bijlage 1). De feitelijke tarieven kunnen per individueel collectief afwijken.

Om meer inzicht te krijgen in de mogelijke financiële consequenties van een groter en intensiever aandeel beheer op bedrijfsniveau en de factoren die daar bepalend in zijn, heeft [3D Agro Advies](#) in samenwerking met [Door René Advies](#) op verzoek van BoerenNatuur 18 scenario's voor melkveebedrijven doorgerekend. De uitkomsten zijn in detail vindbaar in de outputtabellen (bijlage 2). Onderstaand een toelichting daarop.

Samengevat

- In alle doorgerekende scenario's met 30% en 50% ANLb is de marge, en dus het financiële bedrijfsresultaat, lager dan in de referentiesituatie zonder ANLb. Hoe groot dit financiële nadeel is en waardoor het ontstaat, verschilt per scenario;
- De bedrijfsintensiteit (melkproductie per koe en per hectare) is daarbij de belangrijkste onderscheidende factor. Verschillen in bedrijfsoppervlakte spelen geen rol van betekenis;
- De berekeningen laten twee dominante mechanismen zien. Bij extensieve bedrijven met 50% ANLb ontstaat, naast de hogere voerkosten, extra financieel nadeel doordat een overschot aan beheersgras in het rantsoen van melkgevende koeien terechtkomt en de melkproductie verlaagt. Bij gemiddeld en hoog intensieve bedrijven ontstaat het financiële nadeel vooral doordat de ANLb-vergoeding de hogere bedrijfskosten, in het bijzonder de voerkosten, onvoldoende compenseert;
- Bij de gemiddeld en hoog intensieve bedrijven verandert het financiële nadeel relatief weinig als het aandeel ANLb stijgt van 30% naar 50% op bedrijfsniveau. Bij extensieve bedrijven neemt het nadeel bij die stap juist fors toe, doordat bij 50% beheer - conform de gehanteerde [aannames](#) - het hierboven beschreven effect op het rantsoen en de melkproductie gaat doorwerken;
- De huidige vergoedingssystematiek houdt geen rekening met financiële effecten die op het niveau van de totale bedrijfsvoering ontstaan. Om meer en intensiever beheer mogelijk te maken, moeten ook de economische effecten op bedrijfsniveau worden meegenomen.

Beperkingen qua scope

Het beschikbare onderzoeksbudget was beperkt, waardoor keuzes moesten worden gemaakt qua aantal scenario's dat kon worden doorgerekend. De uitkomsten beantwoorden aan het primaire doel van dit onderzoek, te weten het geven van een eerste onderbouwd beeld van de bedrijfseconomische effecten van ANLb, maar dekken bij lange na niet alle relevante en mogelijke bedrijfssituaties. Daar is vervolgonderzoek voor nodig. De uitkomsten moeten dus worden geïnterpreteerd in het licht van de volgende beperkingen:

- in de doorrekening zijn **zes ANLb-beheerpakketten** gecombineerd: grasland met rust/uitgestelde maaidatum, kruidenrijk grasland, extensief beweid grasland, plas-dras, hoogwater en toepassing van ruige mest. De onderlinge verhouding tussen deze pakketten verschilt per scenario (zie paragraaf [beheerpakketten](#)). Daarnaast is per scenario een specifieke verdeling van hectares over deze beheerpakketten verondersteld. In de praktijk is echter sprake van een grote variatie, zowel in de keuze van beheerpakketten als in de oppervlakte die voor elk pakket wordt ingezet. Deze analyse kan daar geen recht aan doen;
- er is alleen gekeken naar **gangbare melkveebedrijven** en niet ook naar melkveebedrijven met een biologische bedrijfsvoering;

- de analyse onderscheidt drie intensiteitsklassen, terwijl melkveebedrijven in de praktijk een veel breder spectrum aan bedrijfsintensiteiten kennen. Aan iedere intensiteitsklasse is bovendien een vaste melkproductie per koe gekoppeld; ook op dat vlak is er in de praktijk een grotere spreiding;
- de gevoeligheid van de uitkomsten voor verschillen in grondproductiviteit van het productiegrasland kon slechts voor 2 van de 18 scenario's doorgerekend worden. Op basis daarvan lijkt de grondproductiviteit vooral bepalend te zijn voor het financiële resultaat als onvoldoende hoogwaardig ruwvoer voor het melkvee beschikbaar is én er overtollig beheersgras in het rantsoen van melkgevend koeien terechtkomt. Een vervolganalyse is nodig om dit beter uit te pluizen.

Aannames

Gelet op het beperkte budget zijn door 3D Agro Advies & Door René Advies voor een aantal variabelen vaste aannames gehanteerd voor elk scenario. Verschillen in deze variabelen kunnen natuurlijk wel van invloed zijn op de financiële uitkomsten. De uitkomsten moeten daarom ook in het licht van deze aannames worden geïnterpreteerd:

Onderdeel	Toelichting aanname
Extra arbeid	Er is uitgegaan van 8 uur extra arbeid per beheerde hectare (€ 50/uur). WUR hanteert in dit rapport 4 uur per hectare, maar die aanname is niet onderbouwd en wordt door de betrokken collectieven en bedrijfseconomisch adviseurs als te laag ingeschat. De benodigde arbeid verschilt sterk per bedrijfs- en beheersituatie. Meer praktijkdata zijn nodig om deze aanname voor verschillende bedrijfs- en beheersituaties beter te kunnen onderbouwen.
Vaste kVEM-waarde gras en correctiefactor effect melkproductie	Er is uitgegaan van een opbrengst/voederwaarde van 10.000 kVEM per hectare (ha) productiegras. 10.000 kVEM/ha is een afronding van de 9.796 kVEM/ha die als standaardreferentieproductie gehanteerd wordt in dit WUR-rapport , dat ten grondslag ligt aan de ANLb-tarieven. In de bedrijfssituaties met 30% en 50% ANLb is de productiviteit van de hectares met 'uitgestelde maaidatum' vastgesteld op resp. 7.026 en 6.603 kVEM/ha en voor 'kruidenrijk grasland' op resp. 4.300 en 3.600 kVEM per ha (conform officiële onderbouwing ANLb-tarieven). Het effect van de voederwaarde van het ruwvoer op de melkproductie is berekend met een formule van de WUR uit dit rapport , met een correctiefactor van 98%, omdat die formule volgens expert judgement iets te optimistisch lijkt ten opzichte van de praktijk. Ook op dit punt zijn meer praktijkdata gewenst.
Geen verkoop overtollig beheersgras	Eventuele opbrengsten van verkoop van overtollig beheersgras zijn niet in de berekeningen meegenomen, omdat de mogelijkheden van verkoop en de daarmee te realiseren netto-opbrengst sterk kunnen verschillen. Een eventuele verkoopopbrengst kan het financiële nadeel van een groter aandeel ANLb in de praktijk verkleinen.
Plaatsingscapaciteit beheersgras	Bij de berekening van de plaatsingscapaciteit van beheersgras bij droge koeien en jongvee is aangenomen dat deze dieren het berekende volume op stal kunnen opnemen. In de praktijk wordt ook geweid. Daarbij is verondersteld dat dit effect beperkt is, omdat dieren tijdens weidegang het beheersgras opnemen dat al onderdeel is van de voerbalans. Er is nader onderzoek nodig om te bepalen wat het effect van hogere aandelen ANLb en verschillende vormen van weidegang op de plaatsingscapaciteit is.
Behoud mestplaatsingsruimte	De mestplaatsingsruimte op ANLb-percelen blijft gelijk, conform de huidige situatie. Het ANLb betreft vrijwillig, bovenwettelijk beheer; vrijwillige bemestingsbeperkingen binnen beheerpakketten veranderen de mestplaatsingsruimte niet. Dit uitgangspunt is in alle scenario's gelijk gehanteerd, ongeacht het aandeel ANLb op bedrijfsniveau.

Onderdeel	Toelichting aanname
Vast belastingtarief	Voor veranderingen in de winst als gevolg van het ANLb is een belastingtarief van 40% gehanteerd. Een positief effect op de winst wordt daardoor voor 60% als netto voordeel meegenomen; bij een negatief effect resteert eveneens 60% als netto nadeel. De feitelijke belastingdruk hangt echter af van de fiscale positie van individuele bedrijven/ondernemers.
Geldende stikstofgebruiksnorm	Voor alle scenario's is uitgegaan van de geldende gebruiksnorm voor stikstof uit dierlijke mest van 170 kg N/ha.

De scenario's

Er zijn in totaal 18 scenario's geanalyseerd, die zijn opgebouwd uit de volgende variabelen:

- bedrijfsgrootte: **40 ha** en **90 ha**;
- volledig productief grasland, geen snijmaïs en geen natuurgrond;
- intensiteit: **9.000**, **16.000** en **23.000 kg melk per ha**, met een vaste, daaraan gekoppelde melkproductie per koe van respectievelijk **7.000**, **9.000** en **11.000 kg per koe per jaar**;
- aandeel ANLb: **0%**, **30%** en **50%** van het bedrijfsareaal;
- grondproductiviteit van het productieland is in alle 18 basisscenario's gelijk gehouden op **10.000 kVEM/ha** (zie [aannames](#)). Daarbij gaat het dus om de totale jaarlijkse voederwaarde-opbrengst per hectare en niet om de voederwaarde per kg droge stof (VEM/kg ds).

Beheerpakketten

In de doorgerekende scenario's is rekening gehouden met de ecologische evaluatie van het ANLb en de beleidsambitie om het ANLb effectiever in te zetten door voldoende omvang, intensiteit én ruimtelijke clustering van beheer te realiseren. Bij de stap van 30% naar 50% ANLb neemt daarom niet alleen het totale beheerde areaal toe, maar verschuift ook de verdeling van hectares over de beheerpakketten en worden voor een deel daarvan zwaardere varianten toegepast. Het areaal met uitgestelde maaidatum blijft ongeveer gelijk, terwijl met name het areaal kruidenrijk grasland sterk toeneemt en ook meer extensief beweid grasland wordt ingezet. Daarnaast worden voor uitgestelde maaidatum en kruidenrijk grasland in het 50%-scenario pakketvarianten met zwaardere beheereisen en - dus ook een hoger tarief per ha - toegepast.

Beheerpakket	Scenario 30% ANLb	Scenario 50% ANLb
Uitgestelde maaidatum	tot 8 juni	tot 15 juni
Kruidenrijk grasland	tot 15 juni	tot 22 juni
Extensief beweid grasland	zelfde variant	zelfde variant
Plas-dras	zelfde variant	zelfde variant
Hoogwater	zelfde variant	zelfde variant
Ruige mest	zelfde variant	zelfde variant

Voor extensief beweid grasland is in overleg met Anne Jansma ([Agreco Advies](#)) uitgegaan van het gemiddelde tarief (€452/ha) van een combinatie van twee pakketvarianten, namelijk:

- pakket extensief beweid grasland, 1 mei-15 juni, min. 1 tot max. 3 GVE (€538,10);
- grasland met rustperiode en voorweiden, 1 of 8 mei-15 of 22 juni, met voorweiden (€364,89).

Uitkomsten

Onderstaande tabel laat per bedrijfstype zien hoe de financiële marge 'onderaan de streep' verandert bij 30% en 50% ANLb ten opzichte van de referentiesituatie zonder ANLb. In alle doorgerekende scenario's is de marge bij de scenario's met 30% en 50% ANLb lager dan in de referentiesituatie.

De omvang van dit verschil varieert tussen de scenario's en is vooral bij de extensieve bedrijfstypen groter. Op bedrijfsniveau loopt het berekende **verschil** met 0% ANLb uiteen van ruim €2.500 tot ruim €31.000 per jaar.

Nr	Ha	Intensiteit (kg melk/ha)	Marge bij 0% ANLb	Marge bij 30% ANLb	Verschil t.o.v. 0% ANLb	Verschil tov 0% ANLb; omgerekend per ha bedrijfsareaal	Marge bij 50% ANLb	Verschil t.o.v. 0% ANLb	Verschil tov 0% ANLb; omgerekend per ha bedrijfsareaal
1	90	9.000	€10.767	€1.153	-€9.614	-€107	-€20.325	-€31.092	-€345
2	90	16.000	€36.505	€30.138	-€6.367	-€71	€30.809	-€5.696	-€63
3	90	23.000	€39.621	€33.255	-€6.366	-€71	€33.279	-€6.342	-€70
4	40	9.000	€3.157	-€1.558	-€4.715	-€118	-€11.111	-€14.268	-€357
5	40	16.000	€9.269	€6.439	-€2.830	-€71	€6.738	-€2.531	-€63
6	40	23.000	€12.287	€9.458	-€2.829	-€71	€9.463	-€2.824	-€71

Tabel 1: financiële marge in € per scenario en het verschil ten opzichte van de referentiesituatie zonder ANLb (0%)

De bedrijfsgrootte in hectares speelt nauwelijks een rol, zoals de kolom 'verschil t.o.v. 0%; omgerekend per ha bedrijfsareaal' laat zien. De bedrijfsintensiteit (melkproductie per ha en per koe) is de belangrijkste onderscheidende factor. Bij de gemiddeld en hoog-intensieve bedrijven (scenario's 2, 3, 5 en 6) verandert het financiële nadeel relatief weinig bij de stap van 30% naar 50% ANLb, terwijl het bij de extensieve bedrijven (1 en 4) fors toeneemt.

De berekeningen laten zien dat dit verschil vooral samenhangt met de mogelijkheden om beheersgras binnen het bedrijf te benutten. Intensiever gehouden bedrijven hebben per hectare meer dieren en daarmee relatief meer jongvee en droge koeien waar beheersgras aan kan worden gevoerd. Bij extensievere bedrijven is die plaatsingscapaciteit kleiner ten opzichte van de hoeveelheid geproduceerd beheersgras.

✦ De uitkomsten van de berekeningen zijn in meer detail vindbaar in de outputtabellen (bijlage 2).

Benutting van beheersgras als bepalende factor

Een belangrijk deel van het financiële effect van een groter aandeel ANLb hangt samen met de vraag hoeveel van het geproduceerde beheersgras binnen het eigen bedrijf kan worden benut. Beheersgras heeft doorgaans een lagere voederwaarde dan regulier productief gras. In de berekeningen wordt het daarom zoveel mogelijk gevoerd aan jongvee en droogstaande koeien, omdat deze dieren een lagere energiebehoefte hebben dan melkgevende koeien. Pas als deze diergroepen het beschikbare beheersgras niet volledig kunnen opnemen, resteert een overschot dat - in deze scenario's - aan de melkkoeien wordt gevoerd. Dat heeft gevolgen voor de melkproductie.

Noot: dat betekent niet dat jongvee en droge koeien uitsluitend beheersgras krijgen. Vanwege de relatief lage voederwaarde en het lage eiwitgehalte moet het rantsoen worden aangevuld met ander ruwvoer en/of krachtvoer. De extra kosten daarvan zijn in de berekeningen meegenomen. Pas als de hoeveelheid beheersgras groter is dan wat volgens de berekeningen binnen de aangepaste rantsoenen kan worden benut, resteert een overschot dat bij melkgevende koeien belandt.

Hoeveel beheersgras binnen het bedrijf kan worden benut, hangt sterk samen met de intensiteit van het bedrijf. Intensieve bedrijven houden meer dieren per hectare en hebben daardoor, bij eenzelfde aandeel ANLb, relatief meer jongvee en droge koeien waar beheersgras aan kan worden gevoerd. Extensievere bedrijven hebben minder dieren per hectare en daardoor minder plaatsingscapaciteit voor beheersgras. Overtollig beheersgras kan daardoor minder goed binnen het bedrijf worden benut. Zoals bij de [aanname](#)s is toegelicht, is aangenomen dat minder dan 0,5 kg droge stof

beheersgras per melkkoe per dag geen effect heeft op de melkproductie. Bij grotere hoeveelheden is in de berekeningen uitgegaan van een daling van de melkproductie.

Bij **50% ANLb** resteert bij het extensieve bedrijf een substantieel overschot aan beheersgras dat niet bij jongvee en droge koeien kan worden benut. Bij het gemiddeld intensieve bedrijf is het overschot zeer beperkt, terwijl het meest intensieve bedrijf het beheersgras volledig bij deze diergroepen kan plaatsen. Dit verklaart waarom bij de extensieve bedrijven het financiële nadeel bij de stap van 30% naar 50% ANLb fors toeneemt, terwijl het bij intensievere bedrijven het negatieve effect ongeveer gelijk blijft. Zie onderstaande tabel met een bedrijf van **90 ha** als voorbeeld:

Intensiteit bedrijf 90 ha	Aantal koeien	Plaatsingscapaciteit jongvee/droge koeien (kg ds)	Overschot bij 50% (kg ds)	Overschot per melkkoe/dag
9.000 kg/ha	116	140.569	+60.731	1,4 kg
16.000 kg/ha	160	193.888	+7.411	0,1 kg
23.000 kg/ha	180	227.818	geen overschot	n.v.t.

Zodra beheersgras in het rantsoen van melkgevende koeien terechtkomt, is de vraag: kan een eventueel tekort aan hoogwaardig voer worden opgevangen door extra krachtvoer of ruwvoer aan te kopen? De berekeningen laten zien dat dit slechts deels het geval is. Aankoop van voer kan het tekort in kwantiteit grotendeels opvangen, maar daarmee wordt de lagere gemiddelde voederwaarde van het totale rantsoen niet volledig gecompenseerd. Dat is goed zichtbaar in het meest kwetsbare scenario (90 ha, 9.000 kg melk/ha, 50% ANLb):

- er wordt voor circa €46.800 extra ruwvoer aangekocht, waarmee de totale ruwvoerbehoefte voor ongeveer 98% wordt gedekt. Inclusief de hogere krachtvoerkosten nemen de totale voerkosten met circa €48.200 toe;
- ondanks deze extra aankoop ligt de berekende energiewaarde van het ruwvoer voor de melkkoeien circa 3,4% lager dan in de referentiesituatie, inclusief de toegepaste correctiefactor van 98% (zie [aannames](#));
- in de berekeningen leidt dit tot een daling van de melkproductie met circa 8%;
- dit patroon is zichtbaar bij zowel het 90-ha-bedrijf als het 40-ha-bedrijf met 50% ANLb.

De kern is dat met extra voer wel voldoende ruwvoer beschikbaar kan worden gemaakt, maar dat daarmee de lagere kwaliteit van het beheersgras niet verdwijnt. Zolang dit gras onderdeel is van het rantsoen, blijft de *gemiddelde* voederwaarde lager en kan de melkproductie/-opbrengst afnemen.

Noot: zoals bij de [aannames](#) is aangegeven, is in de berekeningen geen rekening gehouden met eventuele verkoop van overtollig beheersgras. Een eventuele opbrengst uit verkoop zal het financiële resultaat logischerwijs verbeteren.

Kader: beheersgras in de praktijk

De doorrekening werkt met vaste aannames over de hoeveelheid en voederwaarde van beheersgras en het effect daarvan op de melkproductie. In de praktijk is de inpasbaarheid van beheersgras echter sterk afhankelijk van de kwaliteit van het gras, de samenstelling van het totale rantsoen en de mogelijkheden om de bedrijfsvoering daarop aan te passen. Een recente [notitie van Collectief Lopikerwaard](#) benadrukt dat beheersgras zowel een uitdaging als een bruikbare voerbron kan zijn. De voederwaarde en smakelijkheid worden onder meer beïnvloed door maaidatum, kruidenrijkdom, ontwatering, oogstwijze en conservering. Ook de samenstelling van het overige rantsoen is bepalend. Bedrijven kunnen hier deels op sturen via ruwvoerplanning, oogststrategie en de bedrijfsvoering op de overige hectares. De betreffende notitie onderstreept daarmee dat het effect van een groter aandeel ANLb niet alleen wordt bepaald door het aantal ANLb-hectares, maar ook door de mogelijkheden van een bedrijf om het geproduceerde beheersgras binnen de totale bedrijfsvoering in te passen.

Uitsplitsing van het verschil in marge bij 50% ANLb ten opzichte van 0% ANLb

Het negatieve verschil in marge ten opzichte van de situatie zonder ANLb ontstaat niet in alle scenario's door dezelfde factoren. Onderstaande tabel splitst het verschil **bij 50% ANLb** uit naar de belangrijkste oorzaken. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen het verschil tussen de ANLb-vergoeding en de directe kosten van het beheer, het eventuele effect op de melkproductie en enkele overige effecten.

	Bedrijf met 50% ANLb	Saldo vergoeding en directe kosten	Effect lagere melkproductie	Overige effecten*	Belasting-effect**	Totaal verschil
1	90 ha - 9.000 kg melk/ha	€63	-€33.451	€1.300	€997	-€31.092
2	90 ha - 16.000 kg melk/ha	-€9.493	€0	€0	€3.797	-€5.696
3	90 ha - 23.000 kg melk/ha	-€10.570	€0	€0	€4.227	-€6.342
4	40 ha - 9.000 kg melk/ha	€23	-€14.869	€578	€0	-€14.268
5	40 ha - 16.000 kg melk/ha	-€4.217	€0	€0	€1.686	-€2.531
6	40 ha - 23.000 kg melk/ha	-€4.706	€0	€0	€1.882	-€2.824
	NB door afronding zijn er kleine afwijkingsverschillen van €1					
	* Bij de extensieve bedrijven daalt door de lagere melkproductie ook een deel van de kosten. Het gaat in de berekening om lagere uitgaven voor energie en water en voor werktuigen/melkinstallatie. Bij de overige bedrijven treedt geen melkproductieverlies op en is dit effect daarom nihil. ** Het belastingeffect is het verschil in berekende belasting tussen de referentiesituatie zonder ANLb en het 50%-scenario. Een lager bedrijfsresultaat leidt tot minder belasting en dempt daarmee een deel van het financiële nadeel. Bij bedrijf 4 wordt volgens de gehanteerde fiscale systematiek in zowel de referentiesituatie als het 50%-scenario geen belasting berekend. Daardoor treedt bij dat bedrijf geen dempend belastingeffect op.					

De berekeningen hanteren voor alle bedrijfstypen dezelfde extra arbeidsinzet per beheerde hectare. In de 50%-scenario's van de extensieve bedrijven (1, 4) worden de directe meerkosten van het beheer vrijwel volledig door de ANLb-vergoeding gedekt. Het grote negatieve verschil in marge ontstaat daar vooral doordat zoveel beheersgras beschikbaar komt dat een deel ervan in het rantsoen van melkgevend koeien belandt. De lagere gemiddelde voederwaarde van het ruwvoer leidt vervolgens tot een lagere melkproductie. In de 50%-scenario's van de gemiddeld en hoog intensieve bedrijven (2, 3, 5, 6) treedt dit effect op de melkproductie niet op. Daar ontstaat het financiële nadeel vooral doordat de huidige ANLb-vergoeding de berekende extra kosten niet volledig compenseert, met name de hogere voerkosten.

Kort samengevat komen uit de berekeningen dus twee dominante mechanismen naar voren: het effect van beheersgras op de melkproductie en onvoldoende compensatie van hogere kosten.

Wat is nodig om meer én intensiever beheer financieel haalbaar te maken?

Hoewel de analyse [beperkingen](#) heeft qua scope en op een aantal vaste [aannames](#) berust, laten de berekeningen een consistent beeld zien: in alle doorgerekende scenario's met 30% en 50% ANLb is de marge lager dan in de referentiesituatie zonder ANLb. De omvang en oorzaak verschillen per scenario.

Om meer én intensiever beheer op bedrijfsniveau financieel haalbaar te maken, moeten vergoedingen naast de gemaakte kosten en gedeelde inkomsten per hectare ook rekening houden met extra financiële effecten op bedrijfsniveau. Die verschillen naar bedrijfstype en intensiteit en hangen mede af van de mogelijkheden om beheersgras te benutten of af te zetten.

Aanbevelingen

Alle betrokken partijen

- Onderbouw aannames die sterk doorwerken in de uitkomsten beter met empirische data. Dit geldt in het bijzonder voor de extra arbeidsbehoefte bij het uitvoeren van (een groter aandeel) beheer en de relatie tussen de voederwaarde van beheersgras en de melkproductie;
- Verbreed de bedrijfseconomische analyse naar andere bedrijfstypen, zoals akkerbouwbedrijven, vleesveebedrijven en biologische melkveebedrijven, en onderzoek de effecten van verschillen in grondproductiviteit. Dat is nodig om vast te kunnen stellen of/in hoeverre de in deze analyse gevonden patronen zich breder voordoen.

Ministerie van LVVN

- Pas de vergoedingssystematiek zodanig aan dat meer, intensiever en ruimtelijk geclusterd beheer op bedrijfsniveau financieel haalbaar wordt. Houd daarbij rekening met financiële effecten die op bedrijfsniveau ontstaan;
- Onderzoek welke vormen van aanvullende vergoeding op bedrijfsniveau mogelijk en uitvoerbaar zijn, bijvoorbeeld een bedrijfstoelage voor mozaïekbeheer ((conform reeds door de minister gedane toezegging);
- Houd meer/beter rekening met verschillen tussen bedrijfstypen, aangezien de berekeningen laten zien dat de bedrijfsintensiteit sterk bepalend is voor de financiële uitkomsten.

BoerenNatuur en agrarische collectieven

- Gebruik de uitkomsten actief om een bedrijfstoelage en meer differentiatie qua vergoedingen te bepleiten;
- Initieer of ondersteun onderzoek naar stabiele afzetmogelijkheden voor overtollig beheersgras, de daadwerkelijke extra arbeidsinzet bij een groter aandeel ANLb op bedrijfsniveau en de effecten van beheersgras op de voederwaarde van het rantsoen;
- Stimuleer en ondersteun vervolgonderzoek en pilots om de belangrijkste aannames en mechanismen verder te testen en toetsen en meer praktijkdata te genereren.

(Potentiële) deelnemers

- Laat bij een substantiële uitbreiding van het ANLb de gevolgen voor de eigen bedrijfssituatie vooraf doorrekenen. De uitkomsten uit deze of vergelijkbare analyses kunnen niet één op één worden vertaald naar een individueel bedrijf. Iedere berekening berust op aannames en zowel de financiële effecten als de mogelijkheden om deze binnen de bedrijfsvoering op te vangen verschillen per bedrijf;
- Breng bij een substantiële uitbreiding van het ANLb op bedrijfsniveau vooraf in kaart hoeveel beheersgras binnen het eigen bedrijf kan worden benut, welke gevolgen dit heeft voor het rantsoen en welke alternatieve benuttings- of afzetmogelijkheden er eventueel beschikbaar zijn.

Bijlage 1: ANLb-tarieven toegepaste beheerpakketten

Nr.	Naam beheerpakket	tarief (100%) beheer- vergoeding per hectare per jaar - 2026
Grasland met rust		
1b	1 april - 8 juni	€ 838,15
1c	1 april - 15 juni	€ 955,78
1l	1 mei - 15 juni; met voorweiden	€ 364,89
1m	8 mei - 22 juni; met voorweiden	€ 364,89
Plas-dras		
3c	plasdras 15 februari - 15 juni	€ 3.214,48
Kruidenrijk grasland		
5a	1 april - 15 juni	€ 1.657,88
5b	1 april - 22 juni	€ 1.911,28
Extensief beweide grasland		
6c	1 mei / 15 juni, min. 1 tot max. 3 GVE	€ 538,10
Ruige mest		
7a	rijland	€ 92,36
Hoog waterpeil		
8a	verhoging met 20 cm, vanaf 15 feb	€ 141,85

Bijlage 2: outputtabellen

Gehanteerde uitgangspunten

kg melk/ha	kg/koe	aantal koeien		totaal ton melk	
		40 ha	90 ha	40 ha	90 ha
9.000	7.000	51	116	360	810
16.000	9.000	71	160	640	1440
23.000	11.000	84	180	920	2070

Outputtabel bedrijf 1: 90 ha - 9.000 kg melk/ha - 7.000 kg/koe

Pakketcombi	0%	30%	50%
Ha's in beheer	0	27	45
Voerproductie totaal (kVEM)	€ 911.400	€ 787.957	€ 660.239
Dekkingsgraad ruwvoer (op ds basis)	129,19%	114,43%	97,66%
Kg ds behoefte ruwvoer melkgevend vee	602.527	602.527	602.527
Kg ds productie 'hoogwaardig' ruwvoer	960.000	698.640	524.400
Balans (+ = voldoende)	357.473	96.113	-78.127
Kg ds beheer plaatsbaar jv en droge koeien	140.569	140.569	140.569
Kg ds beheer productie	0	151.719	201.299
Balans beheersgras (+ = overschot, - = tekort)	-140.569	11.151	60.731
Effect op melkproductie bedrijf (kg)		0	-64.957
Kg melk per koe	7.000	7.000	6.400
Effect op melkgeld		€ 0	-€ 33.451
ANLb (bij adviestarief vergoeding beheer 2026)	€ 0	€ 31.001	€ 70.836
Voerkosten totaal	€ 101.500	€ 128.657	€ 149.668
Verschil t.o.v. 0%		€ 27.157	€ 48.168
Loonwerkkosten	€ 50.400	€ 56.507	€ 60.579
Meststoffen	€ 16.830	€ 14.377	€ 11.256
Arbeidskosten	€ 4.060	€ 14.860	€ 22.060
Marge resultaat (bij adviestarief ANLb 2026)	€ 10.767	€ 1.153	-€ 20.325
Verschil met basisplan zonder ANLb	€ 0	-€ 9.614	-€ 31.092

Outputtabel bedrijf 2: 90 ha - 16.000 kg melk/ha - 9.000 kg/koe

Pakketcombi	0%	30%	50%
Ha's in beheer	0	27	45
Voerproductie totaal (kVEM)	€ 911.400	€ 787.957	€ 660.239
Dekkingsgraad ruwvoer (op ds basis)	103,00%	91,24%	77,86%
Kg ds behoefte ruwvoer melkgevend vee	738.144	738.144	738.144
Kg ds productie 'hoogwaardig' ruwvoer	960.000	698.640	524.400
Balans (+ = voldoende)	221.856	-39.504	-213.744
Kg ds beheer plaatsbaar jv en droge koeien	193.888	193.888	193.888
Kg ds beheer productie	0	151.719	201.299
Balans beheersgras (+ = overschot, - = tekort)	-193.888	-42.169	7.411
Effect op melkproductie bedrijf (kg)		0	0
Kg melk per koe	9.000	9.000	9.000
Effect op melkgeld		€ 0	€ 0
ANLb (bij adviestarief vergoeding beheer 2026)	€ 0	€ 31.001	€ 70.836
Voerkosten totaal	€ 187.920	€ 215.077	€ 245.644
Verschil t.o.v. 0%		€ 27.157	€ 57.724
Loonwerkkosten	€ 50.400	€ 56.507	€ 60.579
Meststoffen	€ 16.830	€ 14.377	€ 11.256
Arbeidskosten	€ 21.600	€ 32.400	€ 39.600
Marge resultaat (bij adviestarief ANLb 2026)	€ 36.505	€ 30.138	€ 30.809
Verschil met basisplan zonder ANLb	€ 0	-€ 6.367	-€ 5.696

Outputtabel bedrijf 3: 90 ha - 23.000 kg melk/ha - 11.000 kg/koe

Pakketcombi	0%	30%	50%
Ha's in beheer	0	27	45
Voerproductie totaal (kVEM)	€ 911.400	€ 787.957	€ 660.239
Dekkingsgraad ruwvoer (op ds basis)	97,37%	86,25%	73,60%
Kg ds behoefte ruwvoer melkgevend vee	758.129	758.129	758.129
Kg ds productie 'hoogwaardig' ruwvoer	960.000	698.640	524.400
Balans (+ = voldoende)	201.871	-59.489	-233.729
Kg ds beheer plaatsbaar jv en droge koeien	227.818	227.818	227.818
Kg ds beheer productie	0	151.719	201.299
Balans beheersgras (+ = overschot, - = tekort)	-227.818	-76.099	-26.519
Effect op melkproductie bedrijf (kg)		0	0
Kg melk per koe	11.000	11.000	11.000
Effect op melkgeld		€ 0	€ 0
ANLb (bij adviestarief vergoeding beheer 2026)	€ 0	€ 31.001	€ 70.836
Voerkosten totaal	€ 303.996	€ 331.153	€ 362.797
Verschil t.o.v. 0%		€ 27.157	€ 58.801
Loonwerkkosten	€ 50.400	€ 56.507	€ 60.579
Meststoffen	€ 16.830	€ 14.377	€ 11.256
Arbeidskosten	€ 51.700	€ 62.500	€ 69.700
Marge resultaat (bij adviestarief ANLb 2026)	€ 39.621	€ 33.255	€ 33.279
Verschil met basisplan zonder ANLb	€ 0	-€ 6.366	-€ 6.342

Outputtabel bedrijf 4: 40 ha - 9.000 kg melk/ha - 7.000 kg/koe

Pakketcombi	0%	30%	50%
Ha's in beheer	0	12	20
Voerproductie totaal (kVEM)	€ 405.067	€ 350.203	€ 293.439
Dekkingsgraad ruwvoer (op ds basis)	128,09%	113,46%	96,82%
Kg ds behoefte ruwvoer melkgevend vee	270.098	270.098	270.098
Kg ds productie 'hoogwaardig' ruwvoer	426.667	310.507	233.067
Balans (+ = voldoende)	156.568	40.408	-37.032
Kg ds beheer plaatsbaar jv en droge koeien	63.014	63.014	63.014
Kg ds beheer productie	0	67.431	89.466
Balans beheersgras (+ = overschot, - = tekort)	-63.014	4.417	26.453
Effect op melkproductie bedrijf (kg)		0	-28.874
Kg melk per koe	7.000	7.000	6.400
Effect op melkgeld		€ 0	-€ 14.869
ANLb (bij adviestarief vergoeding beheer 2026)	€ 0	€ 13.778	€ 31.483
Voerkosten totaal	€ 45.500	€ 57.570	€ 66.913
Verschil t.o.v. 0%		€ 12.070	€ 21.413
Loonwerkkosten	€ 12.740	€ 15.454	€ 17.264
Meststoffen	€ 7.480	€ 6.390	€ 5.003
Arbeidskosten	€ 3.640	€ 8.440	€ 11.640
Marge resultaat (bij adviestarief ANLb 2026)	€ 3.157	-€ 1.558	-€ 11.111
Verschil met basisplan zonder ANLb	€ 0	-€ 4.715	-€ 14.268

Outputtabel bedrijf 5: 40 ha - 16.000 kg melk/ha - 9.000 kg/koe

Pakketcombi	0%	30%	50%
Ha's in beheer	0	12	20
Voerproductie totaal (kVEM)	€ 405.067	€ 350.203	€ 293.439
Dekkingsgraad ruwvoer (op ds basis)	103,16%	91,38%	77,98%
Kg ds behoefte ruwvoer melkgevend vee	327.551,4	327.551,4	327.551,4
Kg ds productie 'hoogwaardig' ruwvoer	426.666,7	310.506,7	233.066,7
Balans (+ = voldoende)	99.115,3	-17.044,7	-94.484,7
Kg ds beheer plaatsbaar jv en droge koeien	86.038	86.038	86.038
Kg ds beheer productie	0	67.431	89.466
Balans beheersgras (+ = overschot, - = tekort)	-86.038	-18.607	3.429
Effect op melkproductie bedrijf (kg)		0	0
Kg melk per koe	9.000	9.000	9.000
Effect op melkgeld		€ 0	€ 0
ANLb (bij adviestarief vergoeding beheer 2026)	€ 0	€ 13.778	€ 31.483
Voerkosten totaal	€ 83.390	€ 95.459	€ 109.043
Verschil t.o.v. 0%		€ 12.070	€ 25.653
Loonwerkkosten	€ 22.365	€ 25.079	€ 26.889
Meststoffen	€ 7.480	€ 6.390	€ 5.003
Arbeidskosten	€ 6.390	€ 11.190	€ 14.390
Marge resultaat (bij adviestarief ANLb 2026)	€ 9.269	€ 6.439	€ 6.738
Verschil met basisplan zonder ANLb	€ 0	-€ 2.830	-€ 2.531

Outputtabel bedrijf 6: 40 ha - 23.000 kg melk/ha - 11.000 kg/koe

	0%	30%	50%
Ha's in beheer	0	12	20
Voerproductie totaal (kVEM)	€ 405.067	€ 350.203	€ 293.439
Dekkingsgraad ruwvoer (op ds basis)	96,85%	85,79%	73,21%
Kg ds behoefte ruwvoer melkgevend vee	338.738	338.738	338.738
Kg ds productie 'hoogwaardig' ruwvoer	426.667	310.507	233.067
Balans (+ = voldoende)	87.928	-28.232	-105.672
Kg ds beheer plaatsbaar jv en droge koeien	101.791	101.791	101.791
Kg ds beheer productie	0	67.431	89.466
Balans beheersgras (+ = overschot, - = tekort)	-101.791	-34.360	-12.325
Effect op melkproductie bedrijf (kg)		0	0
Kg melk per koe	11.000	11.000	11.000
Effect op melkgeld		€ 0	€ 0
ANLb (bij adviestarief vergoeding beheer 2026)	€ 0	€ 13.778	€ 31.483
Voerkosten totaal	€ 140.910	€ 152.980	€ 167.052
Verschil t.o.v. 0%		€ 12.070	€ 26.142
Loonwerkkosten	€ 22.365	€ 25.079	€ 26.889
Meststoffen	€ 7.480	€ 6.390	€ 5.003
Arbeidskosten	€ 13.860	€ 18.660	€ 21.860
Marge resultaat (bij adviestarief ANLb 2026)	€ 12.287	€ 9.458	€ 9.463
Verschil met basisplan zonder ANLb	€ 0	-€ 2.829	-€ 2.824